

VED HAVET - APPENDIX

1. Peter Seeberg og *Ved havet*

Peter Seeberg (1925-99) regnes i dag for en af de største danske forfattere i det 20. århundrede. Seeberg var især inspireret af de franske eksistentialister og den franske *nouveau roman* og kan på mange måder ses som en nybryder. Peter Seeberg har bl.a. modtaget Det Danske Akademis Store Pris i 1977, Nordisk Råds litteraturpris for novellesamlingen *Om fjorten dage* i 1983 og boghandlernes Gyldne Laurbær for *Rejsen til Ribe* i 1991.

Udvalgte bøger: *Bipersonerne* (1956), *Fugls Føde* (1957), *Hyrder* (1970), *Dinosaurusens sene eftermiddag* (1974), *Argumenter for benådning* (1976), *Ved havet* (1978), *Om fjorten dage* (1981), *Rejsen til Ribe* (1990), *Halvdelen af natten* (1997).

Ved havet er Peter Seebergs fjerde og sidste voksenroman. De tre første var *Bipersonerne* og *Fugls Føde*, begge fra 1950'erne, og *Hyrder* fra 1970. *Ved havet* er skrevet i 1977, da Seeberg var 52 år. Bogen udkom på Forfatternes forlag Arena i 1978 og er aldrig blevet genoptrykt. Leder man efter bogen i dag, er man henvist til antikvariater. Gyldendal genudgiver dog romanen i september 2010 i forbindelse med oplæsningen "Ved havet".

Ved havet er ikke nogen helt almindelig roman, men flere opfatter den som et lidt overset mesterværk i dansk romanlitteratur. Dens sprog er tæt og lyrisk, dens scener er diskrete, men skarpt tegnede i menneskeskildringen, dens hele komposition har panoramisk bredde og en usædvanlig musikalitet, og den har sin egen særlige filosofiske dybde. Bogen har en tyst, men meget overbevisende kunstnerisk værdi, som vil danne et interessant fundament for en stor og bred oplæsning som "Ved havet". For mange kan dette blive en helt ny litterær opdagelse.

Ved havet's handling finder sted på Rømø, særlig badestranden ved Lakolk, en sommersøndag i 1970'erne. Hverken Rømø eller Lakolk er navngivet i teksten, bogen kalder dem blot "øen", bogens ærinde er nærmere at beskrive en generel folkevandring mod sol og hav, men Rømø er tydeligt genkendelig. Peter Seeberg havde selv fritidshus på Rømø (tæt ved Rømø Kirke) igennem mange år.

Bogen beskriver over 35 navngivne personers færd på og omkring stranden. Personerne er fra spædbørn til oldinge, de er tilrejsende, turister og fastboende, kommer fra alle sociale lag og optræder som enlige såvel som i par og vennegrupper. Fortællemåden er episodisk, små korte hverdagslige scener. Indimellem møder de forskellige personer hinanden, hvilket giver fornemmelsen af et fletværk af små historier. Der er mange menneskelige dramaer, men intet gennemgående plot, hvilket i denne sammenhæng har den fordel, at man som tilhører ikke behøver at føle nogen nødvendighed for at "følge med hele vejen". Oplæsningen vil tillade både en koncentreret og en løs opmærksomhed, at man måske lytter til et par scener i 10-20-30 minutter, derefter måske går en tur på stranden, derefter måske sidder i cafeen, lytter lidt mere til oplæsningen osv. En "løs opmærksomhed", som passer godt til romanens sommerstemning.

2. Tidevandet

Ved havet er kompleks i sin tidsmæssige komposition. Handlingen, som hele tiden er markeret med tidspunkter i tekstens margen, forløber en søndag i juli fra 6.00 morgen til 24.00 aften, men dette tidsrum er underinddelt i syv kapitler, som ikke er afbalancerede i forhold til de ialt 18 timers handling. F.eks. fylder det timemæssigt lange sidste kapitel 16.50-24.00 kun ca. 14 sider. Handlingens hovedvægt ligger på formiddags- og tidlige eftermiddagstimer, ikke mindst tiden op til og omkring yderste ebbe og tiden omkring den første kraftige flod. Disse tidsrum beskrives til gengæld i flere afsnit, sådan at scenerne kommer til at overlappe hinanden tidsligt - som vandlag.

Det ville ikke være hensigtsmæssigt at forsøge nøjagtigt at gengive denne kronologiske struktur i oplæsningen. Ikke alene skulle man starte kl. 6.00 om morgenen, oplæsningen af de enkelte stykker skulle også foregå i højst forskellige hastigheder, og visse steder skulle der læses op af 5 tekststeder samtidig, nemlig når bogens scener overlapper hinanden. Et sådant forløb ville være umuligt at realisere uden partiturer, lang foregående indøvning mm., svært at opfatte for tilhørerne, og frem for alt ville det give alt for lidt plads til oplæsernes personlige fortolkninger af teksten.

I stedet for at følge den kronologiske tid skal oplæsningen derfor følge romanens tidevandsstruktur. Det er sådan, at bogens scener fortætter sig op imod tidspunktet for yderste ebbe (kl. 13.19 i bogen, på siderne 83-93), og følger den indkommende flod fra kl. ca. 15.00 til 17.30 i de næste kapitler, frem imod side 170. Man kan se det sådan, at den dag, der skildres i *Ved havet*, først er en dag i konstant udvidelse, og yderste ebbe er dens maksimalpunkt; derefter begynder havet at komme ind igen, landet bliver mindre, dagen forsvinder. Dette har indholdsmæssig betydning, fordi et centralt tema i bogen kan siges at være den opløsning af normal kronologisk tid, som indtræffer ved mødet med havets større cykliske tid, eller sagt mindre teknisk: Hvordan det enkelte menneskeliv indordnes under havets tid.

Oplæsningen skal forsøge at finde samme struktur, samme "vending med tidevandet" i løbet af en dag. Konkret skal oplæsningen følge den lokale ebbe og flod, sådan at den ydre virkelighed gennemgår den samme "vending", som beskrives i bogen, og sådan at tilhørerne til oplæsningen ideelt set gennemgår samme "vending" som handlingens personer. Når der f.eks. er yderste ebbe i Lakolk på oplæsningsdagen, skal oplæsningen også være nået til yderste ebbe i romanens forløb.

Oplæsningen er sat til at foregå lørdag d. 4. september 2010 kl. 12.00 til 24.00 netop pga. tidevandsforholdene. I Lakolk, Rømø, er yderste ebbe d. 4. september kl. 15.49, på Sønderho Strand er det kl. 15.54 og ved Blåvandshuk kl. 16.32 (alle anslået iflg. Farvandsvæsnet). Forenklet sagt har alle tre steder altså omkring 4 timer på faldende vande til at nå til s. 83, derefter læses der med den indkommende flod indtil yderste højvande ca. kl. 22.00 om aftenen, hvor alle tre steder må være nået til de handlinger i bogen, der foregår omkring yderste højvande. De nøjagtige tider for yderste højvande den dag er: Lakolk, Rømø, kl. 22.10, Sønderho Strand, kl. 22.21, og Blåvandshuk, kl. 22.51. De tre oplæsninger vil altså ikke forløbe helt synkront, men vil langsomt

forskyde sig, hvilket kun vil tjene til en yderligere relativisering af den kronologiske tid.

Det bliver ikke nødvendigt at skynde sig for at nå disse mål. Indtil s. 83 er der ca. 69 regulære tekstsider i romanen, hvilket giver i gennemsnit næsten 3.30 minut til hver tekstsider for Lakolks vedkommende og endnu mere for f.eks. Blåvandshuk. Efter s. 83 er der i gennemsnit 3.45 minut pr. tekstsider til romanens slutning for Rømøs vedkommende. En almindelig rolig oplæsning vil næppe behøve mere end to minutter pr. tekstsider. Det betyder, at hvert af de tre oplæsningssteder - og hver af de enkelte oplæsere - kan vælge sin egen rytme, at der kan indlægges pauser og f.eks. musikalske indslag efter lyst og behov, og at man alligevel uden problemer kan følge tidevandsforholdene. Strukturen vil resultere i en tættere oplæsning først på dagen, de første fire timer, derefter en mere spredt, mere fri oplæsning frem til kl. ca. 24.00, hvilket falder fint i tråd med bogens stemning.

Pointen er, at den ydre natur på denne måde kommer til at understøtte en særlig sammenhæng i oplæsningens forløb. Det er en konkret måde at fortolke en roman på, bogens samlede forløb vil blive "aktualiseret" af tidevandet, lige som de enkelte scener og hændelser i bogen vil blive "aktualiseret" af de enkelte oplæsere. Den større sammenhæng (tidevandet) vil komme til at tydeliggøre den mindre (oplæsningen som begivenhed). En slags geopoesi.

3. De tre scener

De tre scener får forskellig stilistisk karakter, som kommer til at modsvare forskellige kvaliteter i *Ved havet*. Lakolk på Rømø er også i september befærdet af turister og strandgæster, og scenen vil blive den mest åbne, mest "strandlige", og dermed også den, der æstetisk vil komme til at ligne romanens egne miljøer mest. Teltet vil komme til at stå på stranden til venstre for nedkørslen fra Lakolk, mens der er en dragefestival i gang på stranden til højre. Teltet vil blive udstyret med en scene og en talerstol og være åbent for publikum dagen igennem. Oplæsningen vil komme til at foregå kontinuerligt uden mange pauser imellem de enkelte oplæsere, men med få lidt længere pauser i løbet af dagen. En bilfri zone vil blive etableret umiddelbart omkring teltet, og en lokal restauratør vil indrette et mindre caféfelt i zonen. Alt dette passer godt til den sociale og aldersmæssige diversitet i *Ved havet's* persongalleri, og til bogens fordomsfri glæde ved strandlivet.

Sønderho Strand er mere afsides, men giver et enestående indtryk af Vadehavet og tidevandet på grund af Sønderhos flade strand, hvor mange kvadratkilometer ændrer karakter med den indkommende flod. Oplæsningen skal foregå i et gammelt strandhotel, som i dag ejes af Odense Feriekoloni. Bygningerne rummer bl.a. den gamle spisesal, hvor scenen vil blive placeret. Et tilstødende lokale med udsigt til stranden vil fungere som en lounge, hvor man kan følge oplæsningen over højtalere. Bar og café etableres udenfor. Den indendørs oplæsning, hvor oplæsere fremfører romanen parvist eller i små hold, vil formentlig give en større intimitet end f.eks. Rømø-scenen, og den vil på grund af krav fra Odense Feriekoloni kræve billet, hvilket vil holde tilskuertallet på under 90 personer. Det kan vise sig at have den fordel at skabe mere ro og koncentration om de enkelte optrædere, som derfor også vil kunne variere mere i f.eks. lydstyrke. De musikalske indslag vil blive eksperimenterende og

til dels improviserede. Den overordnede intention er at give plads til den fragmentariske, modernistiske æstetik, som også er en side af romanen *Ved havet*.

Oplæsningen i Blåvandshuk vil til gengæld omforme teksten til en slags litterær landskabskunst. Scenen etableres i toppen af Blåvandshuk Fyr, hvorfra oplæsningen, som i vid udstrækning vil have form af lydkunst, transmitteres til det nærmeste område via højttalere. Området umiddelbart omkring fyret - med udsigt til vindmøllepark i havet og militære anlæg - har sin egen dramatik, som vil spille op imod tekst og lyd. Også fyret selv, som ved lygtetændingstid tilbagegår til sin normale funktion, vil gå lige så meget imod som med bogens stemning. Denne "oplæsning" vil blive mere præget af lyd og billede end de to andre, og alle optrædende vil blive forfattere og musikere, der har erfaring med blandinger mellem kunstarterne. Tanken er på denne måde at tydeliggøre *Ved havet's* stærke topografiske og koreografiske kvaliteter. Desuden vil visse partier af denne tredje "oplæsning" på forhånd være bearbejdede til afsluttede kompositioner, hvilket *Ved havet's* musikalitet i høj grad muliggør. Et caféfelt vil blive opsat på fyrets parkeringsplads, indrettet med en mindre scene, hvor oplæsningen vil rykke ned ved lygtetændingstid og derefter foregå live i de sidste timer af aftenen.